

Oponentský posudek

na bakalářskou práci

Uladzimira Morozuka

**Реактивация и создание самобытной лексики в современном украинском языке
(на примере названий профессий и должностей)**

**Obnova zapomenutého a vytváření nového lexika v současném ukrajinském jazyce
(na příkladech názvů profesí a pracovních pozic)**

Oponentka: PhDr. Jana Macurová, Ph.D.

Předložená bakalářská práce má celkem 129 stran, je psaná v ruštině, jednotlivé pasáže jsou uváděny v ukrajinštině. Autor zvolil velmi aktuální téma, v němž správně reflektuje současné politické, kulturní a jazykové tendence v ukrajinské společnosti. Události posledních dvou desetiletí znamenaly mimo jiné obrovský vzestup zájmu o ukrajinský jazyk, rozšíření jeho funkčních oblastí a oživení lingvistických diskuzí o čistotě jazyka, jeho obnově a obohacování.

Lexikum bezesporu patří mezi nejdynamičtější úroveň jazykového systému, jenž jako první reaguje na jakékoli změny ve společenském životě. Rozšíření užívání ukrajinštiny ve všech sférách života společnosti zřetelně odhaluje značné lexikální mezery ve všech funkčních stylech jazyka. Sovětské lexikografické dědictví z dob politiky sblížení jazyků neodpovídá svébytnému duchu ukrajinštiny a navíc často nevyhovuje požadavkům moderní komunikace. Ani dnešní obecné tendence hojného a nekritického přejímání cizojazyčného lexika (hlavně anglicismů) nejsou optimálním řešením. V tomto ohledu se jako jeden ze slibných směrů, kterým by se mohla ukrajinská lexikologie ubírat, jeví návrat k původním slovům a výrazům, k lexikálním pokladům staré ukrajinštiny. Hledání lexika nedotčeného zásahy lingvistických represí je produktivní cesta k revitalizaci jazyka a obnově jeho svébytné povahy. Výzkum problematiky opětovné adaptace autentických ukrajinských slov, jímž se autor zabývá ve své práci, může při dalším hlubším rozpracování představovat hodnotný přínos do příslušné oblasti ukrajinské lexikologie.

Posuzovaná bakalářská práce imponuje nejenom důkladnou analýzou teoretických předpokladů zvolené problematiky, ale zároveň svou aplikovanou povahou, přímým výstupem do praxe jazykové výstavby, tolik aktuální v současném ukrajinském lingvistickém diskurzu. Problémy s volbou mezijazykových ekvivalentů jsou totiž dobře známy zejména česko-ukrajinským překladatelům, kteří pracují s úřední a technickou dokumentací. Ve snaze upustit od užívání rusismů odborníci často pocítují nedostatek svébytného, původního lexika, jenž by vyhovoval nárokům oficiální komunikace.

Autor práce volí přehlednou a teoreticky podloženou metodiku analýzy materiálu, v níž zohledňuje rovinu sémantickou, slovotvornou a stylistickou.

Práce je psaná velmi dobrým ruským jazykem a až na drobné prohřešky (např. s. 36, kde autor ztrácí konzistentnost vědeckého plurálu („my“) a vystupuje jako 1. os.č.j.: „Я не могу не согласиться...“) představuje stylisticky výborně zvládnutý odborný text.

K připomínkám bychom uvedli následující:

1. Překlepy (s. 18, 22, 23, 24, 26, 33, 77, 91).
2. Drobné nesrovnalosti v grafické úpravě (nejednotnost při uvádění v poznámce pod čarou data přístupu k elektronickým zdrojům, neopodstatněné používání dvojích (českých a ruských) uvozovek, s. 122; kolísání ve fontech (s. 32, 64) a řádkování (s. 69)).
3. Nečetné pravopisné (s. 19 „*адоптирующего языка*“) a interpunkční chyby (s. 7, 15, 28, 34, 116).
4. Jiné řečové chyby (s. 14: „*утрачивают окрас новых слов*“, s. 17: „*большинство словарного запаса являются (správně: является) дериватами*“, s. 23: „*там возникают (správně: возникает) большинство языковых новинок*“, „*используются западноевропейскими и русскими (správně: русским) языками*“ aj.).

Otázky a náměty k diskusi:

1. K perspektivám reaktivovaného lexika U. Morozuk naprosto správně poznamenává, že „*одно лишь придание этим словам статуса литературных не может гарантировать вхождения данных лексем в массовый обиход (т.е. не способствует возрождению этих слов)*“. Co je tedy rozhodujícím pro úspěšný návrat slova do aktivní slovní zásoby? Která z revitalizovaných slov, podle průzkumů odborníků i osobního pozorování autora, jsou přijímána většinou mluvčích? Lze již na etapě analýzy odpovídající skupiny navrhovaných slov podle určitých příznaků předpovídat úspěšnost jejich revitalizace?
2. Jsou pozorovány nějaké rozdíly v tom, jak se staví ke snahám revitalizovat svébytné ukrajinské lexikum Ukrajinci s mateřským jazykem ukrajinským a ruskojazyční Ukrajinci, resp. ukrajinsko-ruští bilingvové?
3. Autor uvádí, že „*слова, использующиеся для обозначения профессий, обычно не имеют экспрессивной и оценочной коннотации, различных стилистически окрашенных вариаций*“. Toto tvrzení lze přijmout pouze s určitými výhradami. Skutečně většina podobných pojmenování má za úkol čistou nominaci bez dodatečných konotací, nicméně v současném jazyce (např. ruském) nejsou

vzácností varianty s dost výrazným expresivním nábojem, např. *журналюга, інженеришка, училка, шоферюга, мент*. Stylistický efekt zde mohou mít i grafické prostředky, např. velké písmeno signalizující zvýšený respekt vůči odborným kvalitám jmenované osoby: *Учитель* (v mluveném jazyce výraz „*учитель с большой буквы*“), *Художник, Мастер*.

4. U. Morozuk se velmi vhodně zmiňuje o problematice purismu v současném ukrajinském jazyce, zejména o poslední puristické vlně, vzniklé po událostech „Druhého Majdanu“. Jakou povahu má současný ukrajinský purismus? Do jaké míry je hnutí za návrat k jazykové svébytnosti bojem proti rusismům? Jsou anglicismy vnímány jako „menší zlo“ nebo je na seznamu slov k nahrazení vše, co je v rozporu s duchem ukrajinštiny?

Předložená bakalářská práce **Uladzimira Morozuka Реактивация и создание самобытной лексики в современном украинском языке (на примере названий профессий и должностей)**. **Obnova zapomenutého a vytváření nového lexika v současném ukrajinském jazyce (na příkladech názvů profesí a pracovních pozic)** plně splňuje podmínky kladené na bakalářské práce a může být doporučena k obhajobě.

Navrhuji, aby byla klasifikována hodnocením „výborně“.

V Praze 11. 8 2018

PhDr. Jana Macurová, Ph.D.

oponentka